

legalábbis nem. Ez a rend pedig évszázadokon keresztül működött – nem is rosszul –, olyan korokban-korszakokban is, amikor kívülről éppen nem látszott működni.

A 20. század Eric Hobsbawm szerint „a szélsőségek százada” volt.

Hogy mi lesz a 21.?

Köszönjük, egyelőre megvagyunk.

(2009. 12.)

CZESŁAW MIŁOSZ

Emberi történetek

Ezek mind emberi történetek, patétikusan gyászosak,
De nem mondom el őket soha. Tűnődöm, hogy
Mi tartott vissza tőle. Talán annak a megértése,
Hogy mindnyájunkban van némi ferdeség
Vagy asztigmatizmus, amit gondosan titkolunk.
S hogy ennek a kinyilvánítása olyan tapintatlanság,
Mint ha egy púpos embert ujjal érintenénk. De minthogy
Sámán volnék, rítusaimat kissé
Fennköltebben kell végezniem, s nem az ember alatt.
Bár kórus lehetnék egy antik színházban
Kő-merev koturnusokban lépve színre,
Sopánkodva a csapdákon, amit a Sors állít!
De az én történeteim nem voltak monumentálisak:
Gyűrt lepedők, megszegett esküvések,
Apró hazugságok, használt óvszerek,
És egy nő és férfi közt váltott, de fájdalmat okozó szavak,
Hogy az a másik földbe taposott szemétnak érezze magát,
Legintimebb méltóságában megsértve.
Kompromittálódnak a nemes elhatározások,
S nevetségesek a magunkról alkotott magasztos elképzelések.
Életük, mint a hullám, amely partnak csapódva széttörik.
Ó te Magasságos Isten!
Ne hagyd őket a szakadékban, Tisztítótűz és Pokol nélkül,
Egy labirintusban bolyongva.
Adj a számba imát
Értünk, Óértük és értem is,
Értem, akinek meg kellett volna írnom őket,
De mégse tettem.

Gömöri György fordítása

(2010. 3.)

RIGÁN LÓRÁND

Zentai Napló

2010. március 24.

Aki lapszerkesztő, annak a vándorcirkuszt is szeretnie kell, ahol az igazgató a jegyszedő és az artista egy személyben, úgyhogy pakoljuk a ládába a giftet, ahogyan Imre határátlépéskor a jóféle hazait, lapszámokat, könyveket nevezi, aztán mint főszerkesztő és sofőr kettős ontológiai státusban elfoglalja a helyét, én a hátsó ülésen. Nyolc giga zene a zsebemben, minden hangulatra, a válltáskában négy-öt könyv, vaskos, de vakációs. Ehhez képest szinte végig beszéllek: intim szerkesztőségi ülés, logoterápia, végül már rockszámok szövegét

elemezzük, minél komolyabban, annál viccesebb. Bemelegítés az estekre: analitikus készségek és lehetőleg humor. Ismerkedés már Szegeden, erőleves mellett. Orcsik a Roland permutált (pervertált) formájának tekinti a Lórándot, és módszereket javasol a szerbiai provokációra (tetováljam magamra, hogy ez egy magyar test? egységes, oszthatatlan?), mert még nem is sejti, amit két nappal később, sült sajt mellett fejtek ki neki, a Garfield-versei és Roy Lichtenstein közötti mélyebb összefüggést. Srećan put! Szerencsés utat! Zentán a Postás utcán, halk csinnadratta, felverjük a sátrat, és kiengedjük az oroszlánokat. Azonnal a manézsra! Két költő beszéltet, egy kicsit izzadok. Úgy érzem, közelebb ül hozzám a közönség, mint mondjuk, Budapesten ülne, és ettől kitisztul a fejem, és őszintébben beszélni tudok az otthoni dolgokról, anélkül hogy „képviselném magunkat”. A Papuli (apóka) nevű vendéglátóipari egységben cseng le a nap, házigazdáinkkal, sörrel és halászlével, proizvedeno u Srbiji. A szó, a papuli napokra gyökeret ereszt a fejembe, a családi rokonnál tett látogatás félig ünnepi, szokatlanul is megszokott kényelmével, mint a hely, ahova jöttem. Hazatelefonálok a messzi EU-ba. Jól érzem magam.

2010. március 25.

Ma már Hajnal úr szállít, mindenről gondoskodik, úgyhogy erre a létviszonyomra is átragad az univerzális, hátradólt papuli-feeling, amivel este a csevapot, reggel a bureket ettem, és most a szellemit fogyasztom útközben. Forum Könyvkiadó és Filozofski fakultet u Novom Sadu (a kávézójukkal, amitől nagyot dobban a szívem, és veszettül megirigylem: caffè and lounge FILOZOF), egy kicsit szűkebb körben, úgymond „szakmaiban”, mindenhol egy-egy zacskónyi könyvajándék, nagy kíváncsiság és sok fotózkodás. Harkai Vass Éva verseit olvasom az autóban, és közben nézem a várost, a graffitikat: „Vukić is bad boy” és „Kosovo je Srbija”, ami arra az esetre szolgálna (állítólagos) varázsige-ként, ha mondjuk bajba kerülnénk. Magyarverés, összetett szó. Ilyesmiben részt vettem otthon, erősítettem a köteléket, úgy érzem, mesterkélten, a Papuliban a tegnapi este, mint prepubertás, alanyként vagy tárgyként, persze nem tudom, magyar minőségemben vagy csak úgy, mint akkor éppen a kisebb gyerek. Azt hiszem, nem velük egy napon. Fentről, a várból nézem a Dunát, a lebombázott híd talapatát a vízsodrásban, ami helyett komp volt a háborúban és nagy tolongás a folyó két oldalán. Hétköznap lévén nagyrészt fiatalok vannak fent, itt lógnak a történelemben nyugatiasan öltözve, érthetetlen nyelvükön és szimpatikusan. Petrovaradin gothic díszlet. Continuing another tradition, we are bringing the best bands from Southeastern Europe this year too...

2010. március 26.

Književnik Deže Kostolanji, književnik Geza Čat. Nyakkendőt kötnék, és tavaszi öltönyt, elégánsan emelném kalapom. „Önt egy égi kar inti: frigye sikerülni fog!” – szavalja korszorítás után bizalmasan Pomogáts Béla, plusz egy viccet mond, ami az intarziákat parodizálja. Könnyed és tudós levegő a Városi Könyvtár neobarokk terében. Čudić improvizál, Imre rögtönöz, Kosztolányi románul és Kosztolányi szerbül. Aztán a *Korunk*, a magam és a lap közös történetéről, zakósan és tömören, a mikrofonba. Legyünk érdekesek: ennyi a forgatókönyv és a megbeszél program, most a plénum előtt, tegnap szinte kiszólásosan, Kishegyesen, az uniós és a rommagyar életézésről, ami van vagy nincs, tiszta korunkológia helyett csupa olyan kérdésre reagálva, amivel még magának is nehezen számol el az ember, a tükörben, már ha az ilyesmit a vállán hordaná. Kéretik gondolkodni, emlékeztetnek állandóan, és emlékeztetem magam már Zenta óta a fellépéseken. Got my mojo workin', but it just don't work on you, indul be a fülemben a csókai felolvasás közben. Mali Idošon voltam igazibb stand-up filozófus, ezek a szövegeim elég régiek. Mélyenszántó beszélgetés Rolanddal. Lejegyezni: mert éppen ez izgalmas, a nagy helyeken ellehetsz azzal is, hogy lököd a sódert, és ők bólogatnak (a csávó tudja a metanyelvet, a fiú olvasott), de a kis helyek, itt dől el, van-e olyan feszültsége annak a gondolkodásnak, és így van ez a költészettel is, amittől élni tud. Kis helyek és nagy helyek. Központ és kerület. Erről is kérdeznék.

2010. március 27.

A nagy felszusszanás. Nincs több munka, Bácskában tátott szemű turisták leszünk, vagyis a féllaza tudattartás, ami az ilyen munka közben jobb, mint a teljesen koncentrált, megmarad, a másik féltekén. A *Korunk* története, generációi. Jöhettem volna Wittgenstein fonálával, ami nem attól egy, hogy egy-egy szál végigfut, hanem hogy kellő mennyiségű, hosszabb-rövidebb szál fonódik egymásba, nem a fonalba (végül is baráti társaság vagyunk). Zombor után a Zlatna Kruna, az Arany Korona vendéglő a Duna kellős partján (ha egyszer a központ mindenhol van, és a kerület sehol), a szemerkélő esőben. Minden zöld rügyes és esős, egy hét múlva húsvét, katolikus és ortodox egyszerre. A bogyáni pravoszláv kolostor lakói az eső miatt nem vállalják a hosszabb körmenetet, csak a kolostortemplomot kerülük körbe háromszor a falu helyett. Az igazság az, bár a szemükből ez nem látszik, hogy nincs itt most semmi keresnivalónk, freskókat nézni suttyomban rítus közben. Még visszajönnék, a péterváradai várhoz, civilben és családdal akár idén nyáron, de egyébiránt nagyon menni kellene. Mivel csak homályos fogalmam alakult ki az árviszonyokról és a dinárról (végig úgy éltem itt, mint valami papuli ölében), utolsó zentai esténken az idő szorításában és hirtelen felindulásból mindent (nem sokat) szerb biokekszre költök: a papírpénz holnap mit sem ér, ám ahogy az angol költő mondaná, a teasütemény és a tea maradandó.

2010. március 28.

Az átválthatatlan maradék, a többlet másnapról megmarad, mint az a gyűrött, elvásárolhatatlan tízdináros a pénztárcában, a némi euró, a román lej és a forint mellett: túlságosan sok, és nem elég semmire. A zentai üzletközpont még nem egészen pláza, de az áruk szintaxisa már otthonról és máshonnan ismerős, minden olyan könnyen lefordítható, ahogyan Szegeden vagy bárhol, egy akármelyik centerben, ahol még megállunk, és ezt az áruvá válást és áruvá tételt jelenti valahol otthon lenni Európában és a nagyvilágban. A kerületen a kisebb boltok lesznek, lapok és dohányáru, amíg a szem ellát, a parkolóban pedig a cirkuszisták verik fel a sátrat.

(2010. 6.)

DÁVID GYULA

Hét esztendőm első két hónapja

(Részlet)

[...] A vizsgálati fogság időszakának cellaelete alapvetően különbözik a börtönbeli élettől. Ott az embernek, miután megkapta a maga éveit – mindenben túl – már csak az a dolga, hogy töltsen le őket. Szabályos időpontokban van a felkelés, az étkezés, a takarodó, közben egy negyedórás séta lent az egymástól deszkakerítéssel elhatárolt udvarparcellákban. A szabályzat szerint azonkívül semmit nem szabad csinálni. A találékony „bandita” azonban (ez volt a bevett nevünk a börtönben) sok mindent kitalál, csak hogy a napot – főképp a reggeli és az ebéd közötti, véget nem érő várakozási időt – agyonüsse: körök szerveződnek különböző idegen nyelvek tanulására (a tanulók szappandarabra, orvosságos üveg beszappanozott oldalára írják az idegen szavakat, hogy az óra lejártával bemagolhassák őket), egy-egy jobb, olvasottabb vagy fantáziadús mesélő hallgatására; az egyik sarokban egy agrármérnök gazdasági tanfolyamot tart, a másikkban egy gépészmérnök asztalra terített sötétkék köpenyben a motor alkatrészeinek titkaiba vezet be. Aki valamiről érdekesen beszélni tud, akoré tucatjával ül le a nép. Szamosújváron, 1958 tavaszán – egy 120 ágys szobában – együtt voltam a bukaresti operaház egyik rendezőjével, aki fél délelőttöt kitöltő előadásokon mesélt egy-egy operáról, élethűen felelevenítve nemcsak a mesét, hanem a kosztümöket, a díszleteket is – épp csak az áriákat nem adta elő. A hármasával egymásra rakott ágyakon fűrtökben lógott a hallgatóság, s észre sem vettük, úgy eltelt az idő az ebédig. Volt, aki a sétálóudvar réseinek eltakarására szolgáló vékony deszkákból römigarnitúrát faragott, volt, aki az udvarkerítés tetején kihúzott szögesdrót egy darabját hozta fel, hogy kötőtűt csiszoljon be-